Powszechny

dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austryackiego.

Część CV.

wydana i rozesłana:

w wydaniu wyłącznie niemieckiem, 7. Sierpnia 1850,

w wydaniu niniejszem dwujęzykowem, 13. Września 1851.

319.

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z dnia 30. Czerwca 1850,

obowiązujące we wszystkich krajach koronnych, dla których wydanym został Najwyższy patent z dnia 4. Marca 1849 *),

dotycząca katolicko-teologicznych dyecezyalnych i klasztornych zakładów naukowych i fakultetowych.

Cesarskiem rozporządzeniem z d. 23. Kwietnia r. b. (dzien. pr. p. i rz. cz. L, Licz. 156), ustanowione zostały istotne zasady, na przyszłość stanowiące, co do nauki katolickiej religii po wszystkich publicznych zakładach naukowych, a mianowicie co do studyów teologicznych. Jednocześnie raczył Najjaśniejszy Pan, J. C. Mość, postanowić, iż

1. zupełne przeprowadzenie uchwał, zapadłych na zgromadzeniu biskupów, we Wiedniu przeszłego roku odbytem, co się tycze urządzenia teologicznych zakładów naukowych dyecezyalnych i klasztornych, żadnej nie będzie doznawać przeszkody, z tem zastrzeżeniem, ażeby, nie porozumiawszy się wprzód z rządem, żadnej w nich nie przedsiębrano zmiany, i że przeciwnie tam, gdzie i jak dalece zakłady naukowe dyecezyalne i klasztorne nie przyjmą tych uchwał za prawidło, podług dotychczasowych postanowień postępować się winno;

2. iż tam, gdzie istnieć będzie na przyszłość fakultet teologiczny, także założonym być ma zakład naukowy dyecezyalny.

Rzeczone uchwały zgromadzenia biskupów co do teologicznych zakładów naukowych dyecezyalnych i klasztornych, są następujące:

„Do studyów teologicznych mogą być przypuszczeni ci tylko kandydaci, którzy z dostatecznym skutkiem odbyli gimnazyum niższe i wyższe.“

„Teologia trwa lat cztery, w której przynajmniej sześciu profesorów wykłada.“

„Przedmioty powszechnie obowiązkowe, są następujące: język hebrajski, nauka biblii starego i nowego przymierza, historya kościelna, patrologia, prawo kościelne,

---

*) W tomie uzupełniającym dziennika praw państwa Nro 151.

Allgemeines

Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kaiserthum Oesterreich.

CV. Stück.

Ausgegeben und versendet in der deutschen Allein-Ausgabe am 7. August 1850,
in der gegenwärtigen Doppel-Ausgabe am 13. September 1851.

319.

Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht vom 30. Juni 1850,

wirksam für alle Kronländer, für welche das Allerhöchste Patent vom 4. März 1849) erflossen ist,*
die katholisch theologischen Diöcesan- und Klosterlehranstalten und Facultäten betreffend.

Durch die kaiserliche Verordnung vom 23. April l. J. (Reichsgesetz- und Regierungsblatt, L. Stück, Zahl 156) sind die wesentlichen Grundsätze festgestellt worden, welche künftig hinsichtlich des Unterrichtes in der katholischen Religion an allen öffentlichen Lehranstalten, und insbesondere hinsichtlich der theologischen Studien zu gelten haben. Gleichzeitig haben Seine Majestät zu genehmigen geruhet, dass

1. die vollständige Durchführung der Beschlüsse, welche die im vorigen Jahre in Wien versammelt gewesenen Bischöfe über die Einrichtung der theologischen Diöcesan- und Klosterlehranstalten gefasst haben, kein Hinderniss finde, unter dem Vorbehalte, dass keine Abänderung ohne mit der Regierung gepflogene Rücksprache verfügt werde, dass aber dort, wo und in so weit als Diöcesan- und Klosterlehranstalten diese Beschlüsse nicht zur Richtschnur nehmen, nach den bisherigen Bestimmungen vorgegangen werde;

2. dass da, wo in Zukunft eine theologische Facultät bestehen wird, zugleich eine Diöcesan-Lehranstalt eingerichtet werde.

Die erwähnten Beschlüsse der bischöflichen Versammlung in Betreff der theologischen Diöcesan- und Klosterlehranstalten sind folgende:

„In die theologischen Studien sind nur solche Candidaten aufzunehmen, welche das Unter- und Ober-Gymnasium mit hinreichendem Erfolge zurückgelegt haben."

„Die Theologie zerfällt in vier Jahrgänge und wird von wenigstens sechs Professoren vorgetragen."

„Allgemein verbindliche Lehrgegenstände sind: hebräische Sprache, Bibelkunde des alten und neuen Bundes, Kirchengeschichte, Patrologie, Kirchenrecht, Dogmatik, Moral,

---

**) Im Ergänzungsbande des Reichsgesetzblattes, Nr. 151.*

dogmatyka, moralna, pastoralna, katechetyka i sposób nauczania. Przystoi atoliż biskupom prawo, dyspenzować poszczególnych kandydatów od studyum języka hebrajskiego."

„Studyum języków semitycznych i wyższej egzegezy, wymagać się będzie od wszystkich, stopnia doktora teologii dostąpić pragnących."]

„Nadto mają być wykładane, w miarę sił nauczycielskich, przedmioty nadzwyczajne, jako to: archeologia chrześciańska, apologietyka, historya objawienia, synodologia, historya dogm, symbolika."

„Słuchaczom teologii, którzy przed wstąpieniem na teologię, nie słuchali metafizyki i filozofii moralnej, podana będzie sposobność otrzymania w tych przedmiotach nauki przez profesora teologii."

„Biskupi zastrzegają sobie oznaczyć porządek wykładów nadzwyczajnych; zamierzają jednak zaprowadzić w tem jednostajność wedle prowincyj kościelnych."

„Na profesorów teologii, tacy tylko będą ustanowieni, którzy uzdolnienie swe wykazali egzaminem piśmiennym i ustnym; wszakże wyjątek miejsce ma co do tych mężów którzy już odznaczyli zdolności i umiejętzości swe celującemi robotami naukowemi."

„Przy zawakowaniu kateder naukowych, rozpisany będzie ze strony ordynaryatu konkurs egzaminowy przynajmniej w całej dyecezyi. Co się tycze zakładów naukowych kilku dyecezyom wspólnych, zarządzi się rozpisanie we wszystkich dotyczących dyecezyach."

„Ordynaryaty oznajmią najwyższą władzę w kraju o nastąpionem zawakowaniu i rozpisaniu katedry."

„Pytania egzaminowe oznaczy biskup, w którego dyecezyi katedra zawakowała."

„Egzamin konkursowy zawsze w tym naukowym zakładzie odbędzie się, w którym katedra opróżnioną została."

„Biskup zasięgnie względem egzaminu piśmiennego, zdania profesorów, nietylko zakładu właściwego, lecz toż i innego zakładu naukowego teologicznego."

„Osądzenie egzaminu ustnego, nastąpi przez profesorów zakładu naukowego, gdzie egzamin został złożony i przez jednego komisarza ordynaryatu."

„Gdy osądzenie prac egzaminowych wedle porządku się odbyło, wybiera biskup z kompetentów tego, który mu najwięcej gwarancyi podaje pod względem zbawiennego działania swego i wymienia go władzy rządowej, z wyszczególnieniem oraz w czem osobliwsza godność jego zawisła. Jeżeli władza ta z stanowiska swego przeciw wymienionemu, żadnego nie podnosi zarzutu, lub też jeżeli zarzuty poczynione, zostały uchylone, udziela mu biskup katedrę. Tak samo postępować należy, jeżeli biskup oznaczy na profesora męża, celującego pracami naukowemi, bez przedsiębrania z nim wprzód egzaminu konkursowego.

„Teologiczne zakłady naukowe klasztorne, podlegają równie tak jak inne, kierunkowi i nadzorowi ze strony biskupów. Niemniej odnoszą się i do takowych wszelkie powyższe postanowienia co do przedmiotów naukowych, tudzież co do liczby lat i profesorów."

Pastoral, Katechetik und Unterrichtslehre. Doch steht es den Bischöfen frei, einzelne Candidaten vom Studium der hebräischen Sprache loszuzählen."

„Das Studium der semitischen Sprachen und der höheren Exegese ist für Alle erforderlich, welche die theologische Doctorswürde zu erlangen wünschen."

„Ueberdiess sollen ausserordentliche Lehrfächer, wie christliche Archaologie, Apologetik, Geschichte der Offenbarung, Synodologie, Dogmengeschichte, Symbolik nach Massgabe der Lehrkräfte vorgetragen werden."

„Jenen Hörern der Theologie, welche Metaphysik und Moralphilosophie vor ihrem Eintritte in das theologische Studium nicht gehört haben, wird Gelegenheit geboten werden, in diesen Wissenschaften durch einen Professor der Theologie Unterricht zu erhalten."

„Die Bischöfe behalten sich vor, die Reihenfolge der ordentlichen Lehrvorträge zu bestimmen; sie beabsichtigen aber hierin nach kirchlichen Provinzen eine Gleichförmigkeit herbeizuführen."

„Als Professoren der Theologie sollen in der Regel nur solche angestellt werden, welche ihre Befähigung durch eine schriftliche und mündliche Prüfung ausgewiesen haben doch kann mit den Männern, welche ihre Kenntnisse bereits durch ausgezeichnete wissenschaftliche Leistungen bewährt haben, eine Ausnahme gemacht werden."

„Bei Erledigung von Lehrkanzeln ist die Concursprüfung von dem Ordinariate wenigstens in der ganzen Diöcese auszuschreiben. Bei Lehranstalten, welche mehreren Diöcesen gemeinsam sind, soll die Ausschreibung in allen betreffenden Diöcesen veranlasst werden."

„Die Ordinariate werden die geschehene Erledigung und Ausschreibung der Lehrkanzel der obersten Landesbehörde bekannt geben."

„Die Prüfungsfragen werden von dem Bischofe bestimmt, in dessen Diöcese die Lehrkanzel erlediget ist."

„Die Concursprüfung wird stets bei der Lehranstalt gehalten, an welcher die Lehrkanzel erlediget ist."

„Der Bischof wird über die schriftliche Prüfung das Gutachten der Professoren sowohl der betreffenden, als einer anderen theologischen Lehranstalt einholen."

„Die Beurtheilung der mündlichen Prüfung ist von den Professoren der Lehranstalt, an welcher dieselbe gemacht wurde, und einem Ordinariats-Commissäre vorzunehmen."

„Nachdem die Beurtheilung der Prüfungsleistungen ordnungsmässig vor sich gegangen ist, wählet der Bischof aus den Bewerbern jenen, welcher am meisten Bürgschaften für eine heilbringende Wirksamkeit darbietet, und macht denselben der Staatsgewalt unter Beifügung der Gründe namhaft, auf welchem seine vorzugsweise Würdigkeit beruht. Erhebt diese nicht von ihrem Standpuncte aus wider den Bezeichneten eine Einwendung, oder sind die gemachten Einwendungen behoben, so verleiht ihm der Bischof das Lehramt. Dasselbe ist zu beobachten, wenn der Bischof einen Mann, welcher durch wissenschaftliche Leistungen hervorragt, ohne vorausgegangene Concursprüfung als Professor bezeichnet."

„Die theologischen Lehranstalten der Klöster unterstehen in gleicher Weise wie die übrigen der Leitung und Beaufsichtigung von Seite der Bischöfe. Auch haben sämmtliche Bestimmungen über die Lehrgegenstände und die Zahl der Jahrgänge und Professoren für dieselben Geltung."

„Profesorowie w zakładach naukowych klasztornych, przedstawieni będą biskupowi przez właściwego przełożonego zakonu, a biskup dochodzi uzdolnienia oznaczonych drogą egzaminu, do konkursu podobnego.“

„Jeżeli kandydat z dobrym skutkiem egzamin odbył, a oraz i pod innym jeszcze względem na urząd nauczycielski zdolnym się wykazał, oznajmia biskup propozycyę tę władzy rządowej i udziela oraz powody, na których opiera się aprobacya jego. Jeżeli ze strony władzy rządowej żadne trudności nie będą czynione, lub też takowe zostały uchylone, upoważnia biskup kandydata do wykładów naukowych teologicznych.“

„Biskup prawo ma żądać od wszystkich profesorów i nauczycieli teologii gwarancyi o kościelnym sposobie myślenia, nad ich zachowaniem się w życiu potocznem czuwać, ich naukę i całą ich działalność urzędową ciągle kontrolować, a gdyby pod którymbądź z tych względów niegodnymi się ukazali, upoważnienie do wykładów teologicznych, odebrać.“

„Biskupi przekonanie sobie zjednać muszą o postępkach uczniów we wszystkich zawodach naukowych przez egzamina ściśle przypilnowane. Na skutki egzaminów czy to całorocznych, czy półrocznych, wystawiane będą zaświadczenia w sposób dotychczasowy.“

„Język łaciński jest językiem naukowym przy wykładach teologicznych. Jak dalece potrzeba języków krajowych w ukwalifikowaniu duchownych do świętego ich powołania, o tem porozumieją się biskupi właściwej prowincyi kościelnej.“

„Po wszystkich zakładach naukowych, w których dotychczas promowowano na godność doktora teologii, zastrzegają sobie biskupi prawo, przynajmniej połowę egzaminatorów przy ścisłych egzaminach mianować z grona profesorów lub doktorów teologii, a przy promocyi żądać od kandydata złożenia zeznania trydenckiego.“

Celem przeprowadzenia rzeczonych na wstępie Najwyższych postanowień, rozporządza się, co następuje:

I. Co się tycze zakładów dyecezyalnych i klasztornych.

Gdzie zakłady takowe obecnie już istnieją, albo na przyszłość zaprowadzone być mają, ma namiestnik dotyczącemu biskupowi udzielić, że rządy Najjaśniejszego Pana po nim oczekują, że takowy urządzi i kierować będzie zakład naukowy, podług powyższych uchwał zgromadzenia biskupów.

W temto oczekiwaniu pozostanie na przyszłość, co się tycze zakładów wspomnionych, czuwać tylko nad utrzymaniem tego urządzenia i wykonywać nadzór, jaki rządowi zastrzeżony i obowiązkowo nań włożony jest §fem 4. Najwyższego patentu z dnia 4go Marca 1849. względem wszystkich zakładów naukowych. Tym końcem drogą namiestnikostwa przesełać powinien ministerstwu biskup właściwy, a gdzie klasztor posiada teologiczny zakład naukowy domowy, przełożony zakonu drogą ordynaryatu biskupiego z początkiem każdego roku szkolnego, a to najdalej aż do końca pierwszego miesiąca po rozpoczęciu studyów, wykaz stanu personalu w sposób dotychczasowy, tudzież w oddzielnem podaniu spis przedmiotów wykładanych z wymienieniem godzin, nareszcie spis uczniów, podług lat uporządkowanych.

„Die Professoren an Klosterlehranstalten werden von dem betreffenden Ordensvorsteher dem Bischofe vorgeschlagen, welcher die wissenschaftliche Befähigung der Bezeichneten einer concursartigen Prüfung unterzieht."

„Wenn der Erfolg ein entsprechender ist, und der Candidat sich auch in den übrigen Beziehungen als zum Lehramte geeignet darstellt, so zeigt er den ihm gemachten Vorschlag der Staatsgewalt an, und theilet die Gründe mit, auf welche seine Gutheissung sich stützet. Wenn von Seite der Staatsgewalt eine Beanständigung nicht erfolgt, oder die sich ergebenden Schwierigkeiten behoben werden, so verleiht der Bischof dem Candidaten die Ermächtigung zum Lehrvortrage der Theologie."

„Der Bischof hat von sämmtlichen Professoren und Lehrern der Theologie die Gewährleistung kirchlicher Gesinnung zu fordern, ihren Wandel, ihre Lehre und gesammte Amtsthätigkeit fortwährend zu überwachen, und wenn sie in einer dieser Beziehungen sich ihres Berufes unwürdig erweisen sollten, die Ermächtigung zum Vortrage der Theologie zurückzunehmen."

„Die Bischöfe werden sich über die Fortschritte der Schüler in sämmtlichen Lehrfächern durch genau zu überwachende Prüfungen Gewissheit verschaffen. Ueber den Erfolg der ganz- oder halbjährigen Prüfungen sollen in bisheriger Weise Zeugnisse ausgestellt werden."

„Das Latein ist die ordentliche Sprache der theologischen Lehrvorträge. In wie weit die Anwendung der Landessprachen nothwendig sei, um den Seelsorger zu seinem heiligen Berufe zu befähigen, bleibt der Vereinbarung zwischen den Bischöfen derselben Kirchenprovinz überlassen."

„An allen Lehranstalten, wo bisher der theologische Doctorgrad ertheilt wurde, behalten sich die Bischöfe das Recht vor, wenigstens die Hälfte der Examinatoren bei strengen Prüfungen aus Professoren oder Doctoren der Theologie zu ernennen, und bei der Promotion von dem zu Graduirenden die Ablegung des tridentinischen Glaubensbekenntnisses zu verlangen."

Zur Durchführung der Eingangs erwähnten Allerhöchsten Bestimmungen wird Nachstehendes angeordnet:

I. In Betreff der Diöcesan- und Klosterlehranstalten.

Wo solche Anstalten dermalen bestehen, oder künftig errichtet werden sollten, hat der Statthalter dem betreffenden Bischofe mitzutheilen, dass die Regierung Seiner Majestät von der Voraussetzung ausgehe, er werde die Lehranstalt nach den voranstehenden Beschlüssen der bischöflichen Versammlung einrichten und leiten.

In dieser Voraussetzung wird künftig in Betreff der genannten Anstalten nur über die Einhaltung dieser Einrichtung zu wachen, und diejenige Oberaufsicht zu üben seyn, welche der Regierung durch §. 4 des Allerhöchsten Patentes vom 4. März 1849 über alle Lehranstalten gewährt, und als Pflicht auferlegt ist. Zu dem Ende werden von dem betreffenden Bischofe und wo ein Kloster eine theologische Hauslehranstalt besitzt, von dem Ordensvorsteher im Wege des bischöflichen Ordinariates zu Anfang jedes Studienjahres, und zwar längstens bis Ende des ersten Monates nach Eröffnung der Studien eine Personalstandestabelle in der bisher üblichen Weise, dann in einer abgesonderten Eingabe ein Verzeichniss der Gegenstände der gehaltenen Vorträge mit Angabe ihrer Stundenzahl, so wie ein nach den Jahrgängen geordnetes Verzeichniss der Schüler dem Ministerium durch Vermittlung des Statthalters einzusenden seyn.

Jeżeli idzie o obsadzenie zawakowanej katedry po takich zakładach, ma biskup, jeżeli takową nadać zamyśla, doniesienie swe wraz z elaboratami egzaminowemi, albo jeżeli powołanie doświadczonego już męża nastąpić ma, z innemi dotyczącemi alegatami jego uzdolnienia, odesłać do namiestnika kraju koronnego, w którym się zakład znajduje. Jeżeliby tedy namiestnikowi wiadome były takie okoliczności, któreby nie zważając na uzdolnienie naukowe, niegodnym czyniły kandydata do urzędu nauczycielskiego, musiałby to namiestnik wprzód biskupowi udzielić, a w razie, gdyby tenże okoliczności takowe nie uznał za stanowcze, o tem relacyę do ministerstwa wyznań i oświecenia zdać.

Jeżeli do czynienia takowych trudności, żadnego nie ma powodu, powinien namiestnik udzielenie biskupa natychmiast do ministerstwa odesłać.

II. Co się tycze fakultetów teologicznych.

Teologiczne fakultety były dotąd, równie jak zakłady naukowe dyecezyalne, li ku temu tylko urządzone, otworzyć kaodydatom stanu duchownego drogę do wykształcenia się, niezbędnie im potrzebnego w praktycznem ich powołaniu. Jestto potrzebą głęboko uzasadnioną, ażeby one teologiczną naukę tak dalece popierały, iżby takowa przewyższała spólne potrzeby wszystkich do opiekowania się duszami przeznaczonych duchownych, a do rządu należeć będzie, wedle okoliczności dołożyć starania ku potrzebnemu pomnożeniu sił nauczycielskich. W tej mierze w najliczniejszych przypadkach, bardzo dobrzeby się połączyć dało, żeby profesorowie fakultetu, lub niektórzy z nich, takie trzymali wykłady, którychby najbliższym celem było wykształcenie kandydatów stanu duchownego do praktycznego ich powołania, przeto więc, ażeby zakładem naukowym dyecezyalnym także i profesorowie fakultetowi zawiadowali.

Do tego należy nasamprzód zasięgnąć zezwolenia tego biskupa, którego alumni dotąd na fakultecie swe wykształcenie odbierali. Gdyby takowe odmówionem zostało, osądzi ministeryum wyznań i oświecenia, czy fakultet w kwestyi będący, obok zakładu naukowego dyecezalnego oddzielnego, nowo będzie uorganizowanym, czy też ustać ma. Jeżeli zaś zezwolenie biskupa nie będzie odmówionem, natedy profesorowie fakultetu teologicznego, którzy dotychczas wykładali kandydatom stanu duchownego i kandydatom godności doktora teologii, przedmioty wskazane sobie przez zgromadzenie biskupów ukonstytuować się mają jako ciało nauczycielskie zakładu naukowego dyecezyalnego, i wykładać będą teologiczne przedmioty naukowe kandydatom stanu duchownego, stosownie do uchwał zapadłych na zgromadzeniu biskupów. Odczyty takowe w katalogach lekcyjnych fakultetu wyraźnie będą wskazane jako przeznaczone dla kandydatów stanu duchownego.

Profesorowie zachowują swoję rangę, płacę i stanowisko, jako profesorowie fakultetowi.

O ile obowiązki ich jako nauczycieli na zakładzie naukowym dyecezyalnym tego dozwalają, wolno im będzie wykładać jeszcze i inne przedmioty na fakultecie wedle ustaw akademicznych. Rząd zastrzega sobie także tam, gdzie to stosownem być się okazuje, mianować profesorów fakultetowych, nie pełniących słżżby w zakładzie naukowym dyecezyalnym.

Wenn es sich um Besetzung einer erledigten Lehrkanzel an solchen Anstalten handelt, so ist die Anzeige des Bischofes, wenn er dieselbe zu verleihen gedenke, sammt den Prüfungs-Elaboraten, oder wenn die Berufung eines bereits erprobten Mannes stattfinden soll, den anderweitigen Belegen seiner Befähigung an den Statthalter des Kronlandes, in welchem sich die Anstalt befindet, zu leiten. Sollten Letzterem Umstände, welche abgesehen von der wissenschaftlichen Befähigung, den Candidaten des Lehramtes nicht würdig erscheinen lassen, bekannt seyn, so hätte er dieselben zunächst dem Bischofe mitzutheilen; wenn dieser aber die erhobenen Umstände nicht als entscheidend anerkennen sollte, hierüber an das Ministerium des Cultus und Unterrichts zu berichten.

Ist zu Bedenken der bezeichneten Art kein Anlass vorhanden, so hat der Statthalter die Mittheilung des Bischofes sogleich an das Ministerium zu leiten.

II. In Betreff der theologischen Facultäten.

Die theologischen Facultäten waren bisher eben so, wie die Diöcesan-Lehranstalten lediglich dazu eingerichtet, den Candidaten des geistlichen Standes die ihnen für ihren praktischen Beruf unerlässliche Bildung zu gewähren. Es ist ein tief begründetes Bedürfniss, dass sie fortan die theologische Wissenschaft in einem Masse fördern, welches die gemeinsamen Bedürfnisse der Bildung aller für die Seelsorge bestimmten Geistlichen übersteigt, und es wird die Sache der Regierung seyn, nach Zulass der Umstände für die zu dem Ende erforderliche Vermehrung der Lehrkräfte zu sorgen. Damit wird es aber in den meisten Fällen sehr wohl vereinbar seyn, dass die Professoren der Facultät oder einige aus ihnen jene Vorträge halten, deren nächster Zweck die Bildung der Candidaten des geistlichen Standes für ihren praktischen Beruf ist, und dass daher die Diöcesan-Lehranstalt von den Facultäts-Professoren mit besorgt werde.

Hiezu wird zunächst die Zustimmung des Bischofes, dessen Alumnen bisher ihre Bildung an der Facultät erhielten, einzuholen seyn. Sollte sie verweigert werden, so wird es dem Ministerium des Cultus und Unterrichts zustehen, zu beurtheilen, ob die fragliche Facultät neben einer abgesonderten Diöcesan-Lehranstalt neu zu organisiren sei, oder einzugehen habe. Wird die Zustimmung des Bischofes nicht verweigert, so werden jene Professoren der theologischen Facultät, welche bisher die von der bischöflichen Versammlung den Candidaten des geistlichen Standes und der theologischen Doctorwürde vorgezeichneten Fächer vorgetragen haben, sich als Lehrkörper der Diöcesan-Lehranstalt constituiren, und die theologischen Wissenschaften für die Candidaten des geistlichen Standes nach den Beschlüssen der bischöflichen Versammlung vortragen. Diese Vorträge werden in den Lections-Katalogen der Facultät ausdrücklich als zunächst für die Candidaten des geistlichen Standes bestimmt, zu bezeichnen seyn.

Die Professoren behalten ihren Rang, ihren Gehalt und ihre Stellung als Facultäts-Professoren bei.

In wieferne ihre Verpflichtungen als Lehrer der Diöcesan-Lehranstalt sie daran nicht hindern, bleibt es ihnen unbenommen, an der Facultät noch andere Vorträge nach den akademischen Gesetzen zu halten. Auch behält die Regierung sich vor, dort, wo es zweckmässig erscheint, Facultäts-Professoren zu ernennen, welche an der Diöcesan-Lehranstalt keine Dienste zu leisten haben.

Jeżeli zawakuje posada profesora fakultetowego, należącego oraz do ciała nauczycielskiego w zakładzie naukowym dyecezyalnym, wolno będzie biskupowi obsadzać miejsce zawakowane wedle postanowień, odnoszących się do zakładów naukowych dyecezyalnych, w którym to przypadku wprzód załatwić należy sprawę względem wyznaczenia płacy z funduszu religijnego profesorowi dyecezyalnemu, ustanowić się mającemu; jednakże w każdym takowym razie, zniesie się ministeryum z biskupem w celu wzajemnego ile możności połączenia się względem takowego męża, któryby posiadał oraz zdolności wymagane, by mógł zostać ustanowionym jako profesor fakultetowy.

Thun m. p.

320.

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z d. 15. Lipca 1850,

obowiązujące we wszystkich krajach koronnych, w których Najwyższy patent z dnia 4. Marca 1849 *) wydanym został;

dotyczące czynności urzędowo-karnych i dyscyplinarnych przeciw duchownym katolickim, tudzież zakresu działania władz rządowych w sprawach co do nabożeństwa katolickiego i egzaminów konkursowych na probostwo.

Cesarskie rozporządzenie z dnia 18. Kwietnia r. b. (dz. pr. p. cz. L. L. 166), oznaczyło ogólne postanowienia co do stanowiska, jakie na zasadzie Najwyższego patentu z d. 4. Marca 1849, §. 2, zajmować ma kościół katolicki w krajach koronnych, dla których ów Najwyższy patent został wydany.

Zarazem raczył Najjaśniejszy Pan, J. C. Mość, co do uchwał, zapadłych na zgromadzeniu biskupów owych krajów, we Wiedniu przeszłego roku odbytem, Najłaskawiej zarządzić, co następuje:

1. Jeżeliby katolicki duchowny stanowiska swego i przystojących mu z tąd dla celów kościelnych praw, do innych nadużywał celów, w ten sposób, iżby oddalenie jego z urzędu za potrzebne uznanem było, władze względem tego pierwej porozumieć się mają z kościelnym przełożonym jego:

2. każdemu biskupowi wolno jest, w swojej dyecezyi urządzać i kierować nabożeństwem w duchu uchwał, zapadłych na zgromadzeniu biskupów.

W uchwałach tych wzięli biskupi na siebie obowiązek, utrzymywać troskliwie wszystko, co w istnącym porządku nabożeństwa jest stosowne i zbawienne, i niezaprowadzać żadnej zmiany bez przyzwolenia synodu prowincyonalnego; oni wyrzekli, że w zmienionem stanowisku ustawodawstwa widzą podwójne wezwanie, zapobiegać z niespracowaną czynnością wszelkiej samowolnej nowości, i nadużyciu jakieby się w nabożeństwie wcisnąć mogło.

3. Zupełne przeprowadzenie postanowień, zapadłych na zgromadzeniu biskupów co do egzaminu konkursowego na probostwo, żadnej nie będzie doznawać przeszkody, z tem zastrzeżeniem, że takowe nie będą zmienione, nie porozumiawszy się wprzód z rządem,

*) W tomie uzupełniającym dziennika pr. p.Nr. 151.

Kommt die Stelle eines Facultäts-Professors, welcher zugleich dem Lehrkörper der Diöcesan-Anstalt angehört, in Erledigung, so steht es zwar dem Bischofe frei, die Stelle nach den für Diöcesan-Lehranstalten geltenden Bestimmungen zu besetzen, in welchem Falle eine Verhandlung wegen Ausmittlung eines Gehaltes aus dem Religionsfonde für den anzustellenden Diöcesan-Professor voraus zu gehen hat; doch wird das Ministerium mit dem Bischofe von Fall zu Fall Rücksprache pflegen, um sich wo möglich über einen Mann zu vereinigen, welcher die nöthigen Eigenschaften besitzt, um zugleich als Facultäts-Professor angestellt zu werden.

Thun m. p.

320.

Verordnung des Ministers des Cultus und Unterrichts vom 15. Juli 1850,

wirksam für alle jene Kronländer, für welche das Allerhöchste Patent vom 4. März 1849 *) erflossen ist,
in Betreff der Straf- und Disciplinar-Amtshandlungen gegen katholische Geistliche, dann des Wirkungskreises der Regierungsbehörden in Angelegenheiten des katholischen Gottesdienstes und der Pfarr-Concursprüfungen.

Durch die kaiserliche Verordnung vom 18. April l. J. (Reichsgesetzblatt, L. Stück, Z. 156), sind die allgemeinen Bestimmungen über die Stellung erflossen, welche auf Grundlage des Allerhöchsten Patentes vom 4. März 1849, §. 2, die katholische Kirche in den Kronländern einzunehmen hat, für welche jenes Allerhöchste Patent erlassen worden ist.

Zugleich haben Seine Majestät mit Beziehung auf die Beschlüsse der im vorigen Jahre zu Wien stattgehabten Versammlung der Bischöfe jener Länder Allerhöchst anzuordnen geruht:

1. dass, wenn ein katholischer Geistlicher seine Stellung und die ihm in derselben für kirchliche Zwecke zustehenden Befugnisse, zu anderen Zwecken in der Art missbraucht, dass seine Entfernung vom Amte für nothwendig erkannt wird, die Behörden sich desshalb vorerst mit seinen kirchlichen Vorgesetzten ins Einvernehmen setzen sollen;

2. dass es jedem Bischofe frei stehen solle, den Gottesdienst in seiner Diöcese im Sinne der von der Versammlung der Bischöfe gefassten Beschlüsse zu ordnen und zu leiten.

In diesen Beschlüssen haben die Bischöfe es sich zur Pflicht gemacht, Alles, was an der bestehenden Gottesdienstordnung zweckmässig und heilsam ist, sorgsam aufrecht zu halten und keine Abänderung ohne Zustimmung der Provinzialsynode zu machen; sie haben ausgesprochen, dass sie in der veränderten Stellung der Gesetzgebung eine doppelte Aufforderung finden, jeder willkürlichen Neuerung und jedem Missbrauche, welcher sich beim Gottesdienste einschleichen könnte, mit unermüdlicher Thätigkeit zu begegnen.

3. Dass die vollständige Durchführung der von der Versammlung der Bischöfe über die Pfarr-Concursprüfung getroffenen Bestimmungen, unter dem Vorbehalte, dass dieselben nicht ohne gepflogene Rücksprache mit der Regierung, abgeändert werden, kein Hinderniss finden

*) Im Ergänzungsbande des Reichsgesetzblattes, Nr. 151.

jednakże, gdzie i jak dalece uchwały owe nie będą za prawidło wzięte, postępować należy przy egzaminie konkursowym na probostwo podług dotychczasowych rozporządzeń.

Uchwały zapadłe na zgromadzeniu biskupów względem egzaminu konkursowego na probostwo są następujące:

„W każdej dyecezyi powinien być przynajmniej raz w rok przedsięwzięty egzamin konkursowy na probostwo a to ustny i piśmienny.“

„Przedmioty tego egzaminu są następujące:

1. Dogmatyka.

2. Objaśnienia świętego pisma na zasadzie Wulgaty.

3. Moralna i pastoralna (nauka) wraz z liturgią najwłaściwiej w kierunku praktycznym.

4. prawo kościelne.

5. zupełny plan kazania i wypracowanie jego w części.

6. ustny wykład (wygłoszenie)

7. katecheza.“

„Dla uzyskania urzędu duchownego samodzielnego potrzeba, aby ubiegający się z pomyślnym skutkiem złożył egzamin konkursowy na probostwo.“

„Jak dalecy takowy egzamin potrzebny jest dla kanonikatów, z któremi wprawdzie połączony jest obowiązek opiekowania się duszami, ale nie oraz urząd duchowny samodzielny, pozostawia się to rozważeniu biskupa dyecezalnego.“

„Do egzaminu konkursowego tacy tylko będą przypuszczeni, którzy przynajmniej od trzech lat uzyskali upoważnienie do zajmowania się opieką dusz.“

„Egzamin konkursowy ważny jest zwykle na lat sześć, wszakże koncylium prowincyonalne wyznaczyć może, dłuższy lub krótszy do tego termin. Tylko pełniący służbę lub emerytowani profesorowie teologii, tudzież ci doktorowie teologii, którzy się dla osiągnienia tej godności ścisłym egzaminom poddali, i tacy mężowie którzy się w teologicznym jakim zawodzie jako autorowie odznaczyli, mogą od złożenia egzaminu konkursowego być dyspenzowani.“

„Od powtórzenia takowego może biskup i takich uwolnić, którzy jako starownicy dusz lub też w inny sposób o teologicznych wiadomościach swoich dostateczne dowody dali. Żaden biskup nie jest obowiązany, egzamin konkursowy, na probostwo, któremu się poddał jaki kandydat w obcej dyecezyi, uznać za dostateczny dla probostw w swojej dyecezyi“

Końcem przeprowadzenia tych Najwyższych postanowień rozporządza się, co następuje:

1. Co się tycze postępowania karnego i dyscyplinarnego przeciw duchownym katolickim.

Ponieważ biskupom przyznano §§^{fami} 3 i 4. cesarskiego rozporządzenia z d. 18. Kwietnia r. b. niezawisłe wykonywanie karnej władzy kościelnej, przeto ustaje nakazana dekretem kancelaryi nadwornej z d. 3. Marca 1792 procedura, wedle której indagacye dyscyplinarne przeciw księżom katolickim przedsiębrane były przez komisyę, złożoną nie tylko z urzędników duchownych lecz też i świeckich.

Świeckie władze ze swej strony również niezawiśle postępować mają wewnątrz swego prawnego zakresu, przyczem im służyć będą za prawidło przepisy następujące:

solle, jedoch dort, wo und in soweit als jene Beschlüsse nicht zur Richtschnur genommen werden, bei der Pfarr-Concursprüfung nach den bisherigen Anordnungen vorgegangen werde.

Die Beschlüsse der bischöflichen Versammlung in Betreff der Pfarr-Concursprüfung sind folgende:

„Die Pfarr-Concursprüfung soll in jeder Diöcese jährlich zum wenigsten Einmal, und zwar mündlich und schriftlich vorgenommen werden."

„Gegenstände dieser Prüfung sind:

1. Dogmatik.
2. Erläuterung der heiligen Schrift nach der Vulgate.
3. Moral und Pastoral sammt Liturgik mit vorherrschend praktischer Richtung.
4. Kirchenrecht.
5. Vollständiger Entwurf und theilweise Ausarbeitung einer Predigt.
6. Mündlicher Vortrag.
7. Katechese."

„Zur Erlangung jeden Amtes selbständiger Seelsorge ist erforderlich, dass der Bewerber die Pfarr-Concursprüfung mit gutem Erfolge bestanden habe."

„In wiefern für Canonicate, mit welchen zwar die Verpflichtung zur Seelsorge, aber kein selbständiges Seelsorgeamt verbunden ist, die Pfarr-Concursprüfung nothwendig sei, bleibt dem Ermessen des Diöcesan-Bischofes überlassen."

„Zur Pfarr-Concursprüfung sollen nur Solche zugelassen werden, welche seit wenigstens drei Jahren die Befugniss zur Verwaltung der Seelsorge erlangt haben."

„Die Concursprüfung hat in der Regel für sechs Jahre zu gelten, doch kann durch Provinzial-Concilium ein längerer oder kürzerer Zeitraum bestimmt werden. Nur die dienstthuenden oder emeritirten Professoren der Theologie, jene Doctoren der Theologie, welche zur Erlangung dieser Würde sich den strengen Prüfungen unterzogen und solche Männer, welche sich in einem theologischen Fache als Schriftsteller ausgezeichnet haben, dürfen von Ablegung der Pfarr-Concursprüfung dispensirt werden."

„Von Wiederholung derselben kann der Bischof auch Solche loszählen, welche als Seelsorger oder in anderer Weise ihre theologischen Kenntnisse hinreichend erprobt haben. Kein Bischof ist verbunden, die Pfarr-Concursprüfung, welcher sich ein Bewerber in einer fremden Diöcese unterzogen hat, als für Pfründen seines Sprengels genügend anzuerkennen."

Zur Durchführung dieser Allerhöchsten Entschliessungen wird Nachstehendes angeordnet:

1. Hinsichtlich des Straf- und Disciplinarverfahrens gegen katholische Geistliche.

Nachdem den Bischöfen die selbständige Ausübung der kirchlichen Strafgewalt durch die §§. 3 und 4 der kaiserlichen Verordnung vom 18. April l. J. eingeräumt worden ist, so hat es von dem durch Hofkanzleidecret vom 3. März 1792 angeordneten Verfahren, dem zufolge Disciplinar-Untersuchungen gegen katholische Geistliche mittelst einer aus geistlichen und weltlichen Beamten zusammengesetzten Commission vorzunehmen waren, abzukommen.

Ihrerseits werden die weltlichen Behörden innerhalb ihres gesetzlichen Wirkungskreises ebenfalls selbständig vorzugehen und es werden denselben dabei folgende Bestimmungen zur Richtschnur zu dienen haben:

a) Jeżeli ksiądz katolicki obwiniony jest o jaką zbrodnię, albo jakie wykroczenie, ulegające procedurze sądowej, należy tę sprawę odesłać do właściwej władzy sądowej, a władza polityczna ma tylko o tyle wdawać się w tę sprawę, o ile jej prawnemi przepisami w ogóle jest przekazano, wspierać władze sądowe.

b) Jeżeli przeciw katolickiemu księdzu wniesione będą innego rodzaju skargi, względem duchownego jego urzędowania, albo zachowania się w urzędzie kapłańskim, polityczne władze nie będą w powszechności rozpoczynać w tej mierze żadnej czynności urzędowej, lecz odeszlą skargi takowe do przełożonego kościelnego. Jeżeliby ten jednak nie zaradził temu, a był oraz powód do obawy, że ztąd wyniknie niebezpieczeństwo dla publicznej spokojności i porządku, albo też jeżeliby postępowanie duchownego bezpośrednio groziło niebezpieczeństwem dla publicznego spokoju i porządku, należy o tem natychmiast donieść namiestnikowi (naczelnikowi kraju), który względem potrzebnych środków porozumieć się ma z biskupem i oraz osądzić, czy w tym celu władza polityczna przystąpić ma do rozpoznania stanu rzeczy.

Bez zlecenia ze strony namiestnika (szefa krajowego), należy wtedy tylko przystąpić do rozpoznania stanu rzeczy, jeżeli zwłoka niebezpieczeństwem grozi, w którychto przypadkach sprawę jednocześnie namiestnikowi zdać należy.

Obowiązek władz politycznych czuwania nad wykonaniem prawnych przepisów, istniejących względem prowadzenia metryk, tudzież względem rzeczy szkół i ubogich, niniejszemi postanowieniami nie ma być naruszony.

2. Co się tycze nabożeństwa.

W sprawy nabożeństwa, władze polityczne w sposób urządzający wdawać się nie będą, lecz nad tem jedynie czuwać mają, ażeby się wszędzie wedle powyższych uchwał, zapadłych na zgromadzeniu biskupów stosowano, a jeżeliby wbrew oczekiwaniu zaszły odstąpienia od tego, zawiadomią szefa krajowego, który się w tej mierze z biskupem porozumie, co ku temu stosownem jest zarządzi, albo też w razie potrzeby do ministeryum doniesienie uczyni.

3. Co się tycze egzaminu na probostwo.

Skoro biskupi kraju koronnego oznajmią namiestnikowi (szefowi krajowemu), że wyznaczyli egzaminatorów do konkursowego egzaminu na probostwo i potrzebne rozporządzenia do wykonania uchwał zgromadzenia swego wydali, władze polityczne na tę sprawę żadnego już dalszego wpływu wywierać nie będą.

Tylko, jeżeliby się pokazało, że duchowna władza zachowuje odmienne od uchwał zgromadzenia biskupów postępowanie, byłoby natedy rzeczą namiestnika (szefa krajowego), ze względem na wyrażone w wyż namienionem Najwyższem postanowieniu z d. 18. Kwietnia r. b. zastrzeżenie porozumieć się z biskupem, albo też uczynić w tej mierze oznajmienie ministerstwu wyznań i oświecenia.

Thun m. p.

a) *Wenn ein katholischer Geistlicher eines Verbrechens oder eines der gerichtlichen Amtshandlung unterliegenden Vergehens beschuldiget wird, so ist die Angelegenheit der competenten Gerichtsbehörde zu überweisen und die politische Behörde wird dabei nur in so weit einzuschreiten haben, als sie durch die gesetzlichen Vorschriften überhaupt zur Unterstützung der Gerichtsbehörden angewiesen ist.*

b) *Wenn gegen einen katholischen Geistlichen Beschwerden anderer Art, über seine geistliche Amtsführung oder sein Betragen in einem geistlichen Amte erhoben werden, so haben sich die politischen Behörden in der Regel in eine Amtshandlung darüber nicht einzulassen, sondern dieselben an den kirchlichen Vorgesetzten zu verweisen. Sollte jedoch von dieser keine Abhilfe geschafft werden und Grund zu der Besorgniss vorhanden seyn, dass daraus Gefahr für die öffentliche Ruhe und Ordnung hervorgehe, oder sollte das Benehmen eines Geistlichen der öffentlichen Ruhe und Ordnung unmittelbar Gefahr drohen, so wäre hievon sogleich die Anzeige an den Statthalter (Landeschef) zu erstatten, welchem es obliegen wird, sich über die erforderlichen Massregeln mit dem Bischofe in das Einvernehmen zu setzen und zu beurtheilen, ob zu diesem Ende die politische Behörde zur Erhebung des Thatbestandes zu schreiten habe.*

Ohne Weisung des Statthalters (Landeschefs) ist mit Erhebung des Thatbestandes nur dann vorzugehen, wenn Gefahr am Verzuge ist, und in solchen Fällen gleichzeitig die Anzeige an den Statthalter zu erstatten.

Die den politischen Behörden obliegende Pflicht, den Vollzug der in Betreff der Führung der Matrikeln, des Schul- und Armenwesens bestehenden gesetzlichen Vorschriften zu überwachen, bleibt durch diese Bestimmungen unberührt.

2. Hinsichtlich des Gottesdienstes.

In die Angelegenheiten des Gottesdienstes haben die politischen Behörden nicht anordnend einzugreifen, sondern lediglich darauf zu achten, dass sich allenthalben nach obigen Beschlüssen der bischöflichen Versammlung benommen werde, und wenn wider Erwarten Abweichungen davon stattfinden sollten, den Landeschef in die Kenntniss zu setzen, welcher darüber mit dem Bischofe das Einvernehmen zu pflegen, das Geeignete zu veranlassen oder nöthigenfalls an das Ministerium die Anzeige zu erstatten haben wird.

3. In Betreff der Pfarr-Concursprüfungen.

Sobald dem Statthalter (Landeschef) von den Bischöfen des Kronlandes die Mittheilung gemacht worden seyn wird, dass von ihnen die Examinatoren für die Pfarr-Concursprüfung aufgestellt und die nöthigen Einleitungen zum Vollzuge der Beschlüsse der bischöflichen Versammlung getroffen wurden, haben die politischen Behörden auf diese Angelegenheit keinen weiteren Einfluss mehr zu nehmen.

Nur wenn hervorkommen sollte, dass ein von den Beschlüssen der bischöflichen Versammlung abweichendes Verfahren von der geistlichen Behörde beobachtet werde, hätte sich der Statthalter (Landeschef) mit Rücksicht auf den in der obenangeführten Allerhöchsten Entschliessung vom 18. April l. J. ausgedrückten Vorbehalt mit dem Bischofe ins Einvernehmen zu setzen oder an das Ministerium des Cultus und Unterrichts zu berichten.

Thun *m. p.*

Dziennik praw państwa i rządu

cesarstwa austryackiego.